

POČETAK METALNOG DOBA NA CENTRALNOM BALKANU PREMA REZULTATIM ARHEOMETALURGIJE

Borislav Jovanović

SANU, Arheološki institut, Beograd

Početak upotrebe metala u regionu arheologija je najpre rešavala putem prihvatanja prvih metalurških znanja iz bakarnog doba Anadolije i njihovom primenom, koja se međutim nije mogla neposredno dokazati. Ali upadljiva tipološka sličnost kamenog orudja mladjeg neolita i prvih masivnih bakarnih sekira iz Pločnika / kod Prokuplja /, kao i učestali nalazi malahita u nalazištima ranog eneolita / vinčanska kultura / ukazivali su i na druga rešenja.

Pravi podsticaj je bilo neočekivano otkriće Rudne Glave kod Majdanpeka, jednog od najstarijih rudnika bakra poznatih do sada, iz gradačke faze vinčanske kulture /prva polovina V mil. st.ere. /. Dovoljno očuvan posle moderne eksploatacije magnetita, ovaj „arheološki rudnik“ pružio je ubedljive odgovore o poreklu metalurgije bakra na centralnom Balkanu i Karpatskom basenu.

Udruživanjem ovih i sledećih rezultata praistorijske arheologije sa analitičkim mogućnostima savremene arheometalurgije, povezane su u jednu celinu prva tehnologija prerade karbonatnih minerala bakra, malahita i azurita i prvih proizvoda od bakra. Započelo se sa jednostavnim nakitom i sitnim alatkama, da se ubrzo postigla serijska proizvodnja bakarnihsekira – čekića, prema uzorcima kamenog oružja iz mladjeg neolita.

Rezultati analize sastava rude, njenog topljenja, zatim livenja bakarnih artefakata i određivanje porekla metala izotopijom olova u njegovoj strukturi, potvrdili su autohtono poreklo metalurgije bakra na Centralnom Balkanu.